

Pogled na život i djelo don Ivana Tomasa kroz Hrvatsku reviju

---

Tomas, Domagoj

Source / Izvornik: Časopis za suvremenu povijest, 2015, 47, 39 - 59

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:528406>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

UDK: 262.14Tomas, I.
 050(100=163.42)"1952/1982"-05Tomas, I.
 Izvorni znanstveni članak
 Primljeno: 15. 6. 2014.
 Prihvaćeno: 2. 2. 2015.

Pogled na život i djelo don Ivana Tomasa kroz *Hrvatsku reviju*

DOMAGOJ TOMAS

Odjel za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera, Osijek,
 Republika Hrvatska

U radu se prikazuje spisateljska djelatnost Ivana Tomasa kroz analizu njegovih članaka objavljenih u iseljeničkoj *Hrvatskoj reviji*. Tomas je u tom razdoblju bio hrvatski katolički svećenik u Rimu, a imao je ukupno 43 javljanja (prilozi za povijest, odjeci, prikazi knjiga, eseji, kulturni pregledi, pisma uredništvu, izjave, politički vidici, nekrolozi) od 1952. do 1982., iz čega proizlazi da se radi o jednom od najrevnijih suradnika iseljeničke *Hrvatske revije*. Njegovi su članci prikazani i razvrstani u nekoliko tematskih cjelina, a naposljetku se daje kratak osvrt na razvijene i prisne odnose između Tomasa i Vinka Nikolića, glavnoga urednika iseljeničke *Hrvatske revije*. Time se nastoji zaokružiti slika Tomasova doprinosa poznatom časopisu.

Ključne riječi: Ivan Tomas, *Hrvatska revija*, članci, Rim.

S obzirom na to da su lik i djelo Ivana Tomasa u prvom redu vezani za djelovanje u hrvatskom iseljeništvu te su ipak nešto slabije poznati u domovinskoj javnosti, prije svega smatram potrebnim dati kratak uvod s osnovnim biografskim podacima iz Tomasova života da bi ga se lakše svrstalo u određeni kulturno-povijesni kontekst. Razlozi njegove slabije prepoznatljivosti u domovinskoj javnosti svakako leže i u činjenici da njegov život i djelo prije nisu bili predmetom sustavnoga istraživanja u hrvatskoj historiografiji, nego su ga se istraživači znali doticati kada bi se bavili crkveno-državnim odnosima, pregovorima o uspostavi diplomatskih odnosa između Jugoslavije i Svete Stolice, Krunoslavom Draganovićem, Vilimom Ceceljom, Franjom Šeperom, Jozom Kljakovićem i sl.¹

¹ Vidi: Miroslav Akmadža, *Katolička crkva u Hrvatskoj i komunistički režim 1945.–1966.* (Rijeka: "Otokar Keršovani", 2004); Miroslav Akmadža, *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945.–1980.* (Zagreb; Slavonski Brod: Despot infinitus; Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2013); Miroslav Akmadža, *Krunoslav Draganović: iskazi*

Središnji dio rada zauzima kratka pregledna analiza sadržaja tematski razvrstanih Tomasovih članaka iz *Hrvatske revije*, koja se na neki način poslije nastavlja inicijalnom raščlambom članaka potpisanih pseudonimom *Vigilanti-bus iura* te se zaokružuje kratkom ilustracijom odnosa između Tomasa i Vinka Nikolića, potkrijepljenom konkretnim primjerima.

Biografske crtice iz života Ivana Tomasa

Ivan Tomas rođen je 29. rujna 1911. u Drinovicima u zapadnoj Hercegovini. Osnovnu je školu pohađao u rodnom mjestu, a prvi razred niže gimnazije u Stocu, gdje je stanovao kod ujaka don Andrije Majića, starijega,² koji je u to vrijeme ondje bio župnik. Nakon 1925. Tomas je prešao u Travnik, gdje je u isusovačkoj gimnaziji ostale razrede završio 1932. godine. Ondje je postao urednikom časopisa *Travničko smilje*³ te se počeo javljati literarnim i spisateljskim pokušajima. Bogosloviju je završio u Sarajevu, ondje je i zaređen za svećenika 1937., a mladu je misu održao u Bijelom Polju iste godine. Tijekom studija nastavio je objavljivati članke vjerske i kulturne tematike.⁴

Svećeničku je službu otpočeo 1937. u Prenju kao kapelan, a nakon toga je bio upravitelj novoosnovane župe u Šipovači. Međutim, njegova je svećenička služba u Hercegovini ubrzo završila jer krajem 1940. dolazi na mjesto tajnika tadašnjega skopskog biskupa Smiljana Franje Čekade.⁵ Kao biskupov tajnik,

---

komunističkim istražiteljima (Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2010); Andrija Lukinović, Ivan Pomper, *Vilim Cecelja. Utjelovljena hrvatska caritas* (Zagreb: Glas Koncila, 2009); Miroslav Akmađža, *Franjo Šeper. Mudročuč protiv jednoumlja* (Zagreb; Rijeka: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije “Tkalčić”; “Otokar Keršovani”, 2009); Josip Dukić, “Odnos Krunoslava Draganovića i Joze Kljakovića”, u: *120. obljetnica bogoslovije*, ur. Darko Tomašević (Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet, 2011), 215-255; Miroslav Akmađža, Darko Tomašević, ur., *Krunoslav Stjepan Draganović – svećenik, povjesničar i rodoljub. Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog simpozija o Krunoslavu Stjepanu Draganoviću povodom 110. obljetnice rođenja i 30. obljetnice smrti održanog na Katoličkom bogoslovnom fakultetu od 8.-10. 11. 2013. godine* (Sarajevo; Zagreb: Katolički bogoslovni fakultet; HKD Napredak; Hrvatsko katoličko dobrotvorno društvo; Glas Koncila, 2014).

² Andrija Majić, stariji (1892. – 1978.), za vrijeme utamničenja biskupa Čule 1948. – 1957. kao biskupski delegat upravljao je hercegovačkim biskupijama: Mostarsko-duvanjskom i Trebinjsko-mrkanskom. Prema: Srećko Majić, “Mons. Don Andrija Majić (1892.–1978.) – Životni put i svećeničko djelovanje”, u: *Sluga dobri i vjerni. Život i djelo mons. Andrije Majića*, ur. Željko Majić (Mostar, 1998), 27-52.

³ *Travničko smilje*, literarno-poučni đački list, glasilo učenika gimnazije u Travniku. Od 1908. do 1913. *Travanjsko smilje*, a od 1918. do 1934. *Travničko smilje*. Prema: Božo Goluža, “Hrvatska periodika u vrijeme monarhističke Jugoslavije”, u: *Hum – časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru* (2007), br. 2: 120.

⁴ Ratko Perić, *Da im spomen očuvamo* (Mostar: Biskupski ordinarijat, 2000), 311-313.

⁵ Smiljan Franjo Čekada (1902. – 1976.), skopski biskup 1940. – 1967., apostolski upravitelj Banjolučke biskupije 1946. – 1951., rezidencijalni vrhbosanski nadbiskup 1970. – 1976. Prema: Gjini Gasper, *Skopsko-prizrenska biskupija kroz stoljeća* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1986), 194; Ratko Perić, “*De viris illustribus* Vrhbosanske bogoslovije (1890.–1945.)”, u: *Vrhbosanska katolička bogoslovija 1890.–1990.*, ur. Pero Sudar, Franjo Topić, Tomo Vukšić (Sarajevo; Bol: Vrhbosanska visoka teološka škola, 1993), 317-318.

uređivao je mjesečnik *Blagovijest*, u kojem je i sam surađivao s autorskim tekstovima. Biskup Čekada poslao ga je 1941. na doktorski studij u Rim i u to je vrijeme boravio u Papinskom hrvatskom Zavodu sv. Jeronima.⁶ Tijekom boravka u Rimu nastavio je spisateljsku djelatnost, a dodatno je razvijao karitativnu djelatnost pomažući brojnim izbjeglicama u suradnji s Krunoslavom Draganovićem⁷ i Bratovštinom sv. Jeronima za pomoć hrvatskim izbjeglicama.⁸ Doktorirao je teologiju 1951., a sljedeće godine počela je njegova plodna suradnja u *Hrvatskoj reviji*. Između 1954. i 1962. bio je glavni urednik i spiker na Hrvatskom programu Radio Vatikana,⁹ odakle je prisilno udaljen iz službe jer je smatran smetnjom za normalizaciju odnosa između Jugoslavije i Vatikana.¹⁰

Od 1962. živi u Centru u Grottaferrati¹¹ nedaleko od Rima, gdje između 1962. i 1970. uređuje i piše za časopis *Novi život*.¹² Ondje je sudjelovao u osnutku i radu Hrvatskoga povijesnog instituta,¹³ koji djeluje od 1963. godine. Sve do svoje smrti 1992. objavljuje članke u brojnim iseljeničkim časopisima: *Hrvatska revija*, *Studia Croatica*, *Glasnik Srca Isusova i Marijina*, *Nova Hrvatska*,

⁶ Od 1902. do 1971. Papinski hrvatski Zavod svetog Jeronima nosi ime Ilirski zavod svetog Jeronima, kada odredbom pape Pavla VI. mijenja ime u današnje. Prema: Ratko Perić, "Zavod sv. Jeronima od 1959. do 2001.", u: *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima (1901.-2001.)*, ur. Jure Bogdan (Rim; Zagreb: Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima; Glas Koncila, 2001), 379-381.

⁷ Krunoslav Draganović (1903. – 1983.), svećenik, povjesničar i političar. Nakon Drugoga svjetskog rata u hrvatskoj političkoj emigraciji djeluje do 1967., kada se pod nerazjašnjenim okolnostima pojavljuje u Jugoslaviji. Sve do smrti 1983. boravi u Sarajevu, gdje se bavi znanstvenim i nastavnim radom. Prema: Akmadža, *Krunoslav Draganović*, 9-11; Mijo Ivurek, *Život i djelo Krunoslava Draganovića* (Zagreb; Sarajevo: Naklada Gea; HKD Napredak, 2013).

⁸ Bratovština svetog Jeronima za pomoć hrvatskim izbjeglicama, nepolitička i dobrotvorna crkvena ustanova osnovana pri Zavodu sv. Jeronima u Rimu 1945. radi pružanja duhovne, materijalne i pravne pomoći brojnim hrvatskim izbjeglicama. Njezinom je zaslugom preko 20 000 hrvatskih izbjeglica dobilo utočište u prekomorskim zemljama, ponajviše u Argentini. Prema: Andrija Lukinović, "Bratovština svetog Jeronima za pomoć hrvatskim izbjeglicama", u: *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima (1901.-2001.)*, ur. Jure Bogdan (Rim; Zagreb: Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima; Glas Koncila, 2001), 771.

⁹ Hrvatski program Radio Vatikana započeo je emitirati 1948. godine. Prvi su mu urednici i spikeri bili književnik Ljubo Wiesner i svećenik Kotorske biskupije Vjekoslav Dabović. Službu je zatim 1949. preuzeo svećenik Zagrebačke nadbiskupije Pavao Jesih, a 1954. zamijenio ga je Ivan Tomas. Prema: Josip Beljan, *Radio i Kristov evanđeoski nalog* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1991), 124-125.

¹⁰ Perić, *Da im spomen očuvamo*, 311-313.

¹¹ Centar u Grottaferrati (Dom sv. Nikole Tavelića) nastao je 1962. kao sjedište Hrvatske iseljeničke dušobrižničke službe, a u njemu su svoje mjesto našli Hrvatski povijesni institut i časopis *Novi život*. Prema: Fabijan Veraja, *Na tragovima svetosti* (Split: Crkva u svijetu, 2006), 69-75.

¹² *Novi život*, katolički časopis za duhovni i kulturni život, redovito je izlazio od 1962. do 1967., a 1968. izišla su samo dva broja. Posljednji dvobroj izišao je 1970. povodom kanonizacije bl. Nikole Tavelića. Prema: Veraja, *Na tragovima svetosti*, 75-76.

¹³ Hrvatski povijesni institut, znanstvena ustanova sa svrhom istraživanja povijesti hrvatskoga naroda te objavljivanja izvora i radova koji se na nju odnose. Prvi predsjednik Hrvatskoga povijesnog instituta u Rimu bio je Ivan Vitezić. Prema: Atanazije Matanić, "Trideset godina Hrvatskoga povijesnog instituta (HPI) u Rimu", *Croatia Christiana periodica* 17 (1993), br. 31: 171-172.

Križ, Danica, Hrvatski glas, Hrvatski dom itd. Budući da je brojne članke potpisivao različitim pseudonimima, a objavljivao je i nepotpisane članke, trebat će detaljnije istražiti i upotpuniti njegovu biobibliografiju, čiji je do sada najdetaljniji pregled dao mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić¹⁴. Uz brojne članke, Tomas je objavio i dva samostalna autorska djela: *Dragutin Kamber. Utrka sa smrću*¹⁵ i *Božji svjedoci*¹⁶ (Hrasno, 1971., pseudonim: Ivo Humski), a neki članci iz *Hrvatske revije* objavljeni su mu kao zasebni separati u nakladničkom nizu *Knjižnica Hrvatske revije*. Kao autor, sudjeluje s člancima u nizu značajnih publikacija i zbornika, poput *Martyrium Croatiae*,¹⁷ *Hrvatski razgovori o slobodi*,¹⁸ *Stepinac mu je ime*¹⁹ i *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića*.²⁰

Članci u *Hrvatskoj reviji*

Tomas se kao suradnik *Hrvatske revije* prvi put javlja 1952., a posljednji članak u njoj objavljuje 1982. godine. Radi se, dakle, o 30-godišnjoj suradnji, tijekom koje su objavljena 43 Tomasova autorska priloga (prilozi za povijest, odjeci, prikazi knjiga, eseji, kulturni pregledi, pisma uredništvu, izjave, politički vidici i nekrolozi), što ga čini jednim od najvjernijih i najplodnijih suradnika *Hrvatske revije*. Članke koje je objavio u *Hrvatskoj reviji* možemo tematski razvrstati i prikazati u nekoliko cjelina. Razvrstavanju članaka prema općem tematskom usmjerenju u ovom je slučaju dana prednost pred pukim kronološkim nabranjanjem ili razvrstavanjem prema formi da bi bili uočljiviji razmjeri i širina Tomasova interesa za pojedine tematske cjeline.

Kao prvu, opsegom najmanju skupinu, možemo izdvojiti članke o svjetskim društveno-političkim zbivanjima. Tu se mogu izdvojiti dva članka:

1. “Sudbina diplomatskih odnosa U.S.A. i Vatikana” (1952.)
2. “Velika Britanija u funkciji nove Europe: zapisi zaboravna putnika po britanskom tlu” (1953.).

U prvom se Tomas dotiče diplomatskih odnosa između Sjedinjenih Američkih Država (SAD) i Vatikana, koji tada još nisu bili uspostavljeni. Pritom izražava začuđenost tom činjenicom, ali izražava optimizam o mogućnosti uspostave odnosa.²¹

¹⁴ Perić, *Da im spomen očuvamo*, 313-318.

¹⁵ Ivan Tomas, *Dragutin Kamber. Utrka sa smrću* (Rim: [s. n.], 1970).

¹⁶ Ivan Tomas, *Božji svjedoci* (Hrasno, 1971) (objavljeno pod pseudonimom dr. Ivo Humski).

¹⁷ Krunoslav Draganović et al., *Martyrium Croatiae* (Roma, 1946).

¹⁸ *Hrvatski razgovori o slobodi (izbor) – Drugi simpozij “Hrvatske revije”* (Zagreb: Školske novine; Pergamena, 2000).

¹⁹ Vinko Nikolić, ur., *Stepinac mu je ime*, II (München; Barcelona, 1980).

²⁰ Fabijan Veraja, ur. *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića* (Rim: Postulatura bl. Nikole Tavelića, 1970).

²¹ Ivan Tomas, “Sudbina diplomatskih odnosa U.S.A. i Vatikana”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 2 (1952), br. 1: 67-71. Diplomatski odnosi između Vatikana i SAD-a uspostavljeni su tek

U drugom članku, nakon putovanja po britanskom otočju, iznosi dojmove i zapažanja o Velikoj Britaniji, njezinoj kulturi, društvu, mentalitetu, religiji, politici. Afirmativno ističe britansku demokraciju, ulogu u nastanku i razvoju SAD-a te borbu protiv totalitarizama tijekom Drugoga svjetskog rata, ali britanskoj politici zamjera udaljavanje i izoliranost od ostatka Europe te pristajanje na prvenstvo SAD-a u antikomunističkoj borbi. Na kraju članka izražava nadu u mogućnost vjerskoga ujedinjenja u Velikoj Britaniji i ostatku Europe.²²

Drugu bi skupinu činili članci o hrvatskim društveno-političkim zbivanjima. U nju spada nekoliko članaka:

1. “Jugoslavija je danas – Titova osobna pustolovina” (1954.)
2. “Izjava” (1970.)
3. “Pretjerane potpunosti Jože Brezarića” (1973.)
4. “Osvrt na knjigu: *Hrvatski razgovori o slobodi*, drugi simpozij *Hrvatske revije* – srpanj 1971.” (1975.)
5. “Hrvatski plamičak u tmuni jugokomunizma – uz knjigu B. Milanovića *Moje uspomene (1900. – 1976.)*” (1978.)
6. “Zagrebački duhovni pastiri: masoni ili slobodni zidari?” (1980.)
7. “Zagrebački duhovni pastiri i masonstvo” (1981.)
8. “Pokasan pogovor podvigu prebjegličke prekritičnosti” (1981.)
9. “Sabljičeva slika suvremene i stare stvarnosti” (1982.).

Prvi članak iz ove tematske cjeline posvećen je analizi sadržaja knjige *Tre anni con Tito [Tri godine s Titom]* talijanskoga novinara Stefana Terre, bivšega izvjestitelja talijanskoga tiska i radija iz Beograda. Autor u knjizi opisuje stanje u Jugoslaviji tijekom njegova boravka u njoj, između 1950. i 1953., a Tomas se o njoj pozitivno izražava, uz određene zamjerke koje jasno ističe.²³

Drugi je članak zapravo zajednička izjava skupine hrvatskih političkih emigranata u kojoj je kao potpisnik sudjelovao i Tomas. Izjava je sastavljena i objavljena povodom proglašenja prvoga hrvatskog sveca, Nikole Tavelića. Uz Tomasa, potpisnici izjave bili su Ljubo Čuvalo,²⁴ Milan Maglica,²⁵ Milivoj

u siječnju 1984. godine. Vidi: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63987>, pristup ostvaren 6. II. 2015.

²² Ivan Tomas, “Velika Britanija u funkciji nove Europe: zapisi zaboravna putnika po britanskom tlu”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 3 (1953), br. 3: 277-291.

²³ Ivan Tomas, “Jugoslavija je danas – Titova osobna pustolovina”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 4 (1954), br. 4: 355-359.

²⁴ Ljubo Čuvalo (1908. – 1975.), hercegovački franjevac, pastoralno je djelovao među Hrvatima u sjevernoameričkim župama. Prema: Robert Jolić, *Leksikon hercegovačkih franjevaca* (Mostar: Hercegovačka franjevačka provincija Uznesenja BDM; Franjevačka knjižnica, 2011), 110-111.

²⁵ Milan Maglica (1922. – 1994.), sportski novinar, politički emigrant, od 1950. u Australiji. Prema: Milan Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon suradnika Hrvatske revije* (Zagreb: Školske novine; Pergamena, 1996), 284-285.

Mostovac,²⁶ Vinko Nikolić,²⁷ Franjo Nevistić,²⁸ Franjo Trogrančić,²⁹ Bogdan Radica,³⁰ Mirko Vidović,³¹ Dušan Žanko,³² Krsto Spalatin³³ i Prvislav Weissenberger Raganzini^{34, 35}

U trećem članku Tomas polemizira s osvrtom Jože Brezarića (pseudonim Zlatka Markusa³⁶) na knjigu *Hrvatski razgovori o slobodi*. Tomasov polemički članak izvorno je objavljen u londonskoj *Novoj Hrvatskoj*,³⁷ ali je Tomas izrazio nezadovoljstvo njegovim kraćenjem, pa je od uredništva *Hrvatske revije* tražio ponovno objavljivanje cjelovitog članka, što je i prihvaćeno.³⁸

Sljedeći je u nizu Tomasov kritički osvrt na ispravljeno i obogaćeno izdanje knjige *Hrvatski razgovori o slobodi*.³⁹

²⁶ Milivoj Mostovac (1907. – 1989.), pravnik, sudac, odvjetnik, sveučilišni profesor i sindikalni aktivist. Politički emigrant od 1945., neko je vrijeme boravio u Belgiji, a od 1956. u Kanadi. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 324-325.

²⁷ Vinko Nikolić (1912. – 1997.), pjesnik, publicist, novinar i književni kritičar. Politički emigrant nakon Drugoga svjetskog rata, od 1947. u Argentini. Od 1951. zajedno s Antunom Bonifačićem izdaje i uređuje *Hrvatsku reviju*, a od 1955. to čini samostalno. Poslije je boravio u Europi te se nastanio u Barceloni. Nakon demokratskih promjena početkom 90-ih vratio se u Republiku Hrvatsku. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 334-335.

²⁸ Franjo Nevistić (1913. – 1984.), pravnik, novinar i politički emigrant, od 1947. u Argentini. Od 1951. suradnik je *Hrvatske revije*, a između 1968. i 1984. urednik je časopisa na španjolskom jeziku *Studia Croatica*. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 330.

²⁹ Franjo Trogrančić (1913. – 1974.), književni kritičar i teoretičar, sveučilišni profesor hrvatskoga jezika i književnosti u Rimu. Prema: *Hrvatski leksikon*, sv. II, L-Ž (Zagreb, 1996), 586.

³⁰ Bogdan Radica (1904. – 1993.), novinar, publicist, diplomat i politički emigrant. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 439-440.

³¹ Mirko Vidović (1940.), književnik, politički emigrant od 1965. godine. Nakon povratka u domovinu 1971. osuđen je na višegodišnju zatvorsku kaznu. Od 1976. ponovno odlazi u emigraciju. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 583.

³² Dušan Žanko (1904. – 1980.), profesor povijesti i povijesti umjetnosti, diplomat, katolički aktivist i intendat Hrvatskoga državnog kazališta od 1941. do 1943. godine. Politički emigrant od 1945., najprije u Rimu, zatim u Argentini, a naposljetku u Venezueli. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 608.

³³ Krsto Spalatin (1909. – 1994.), romanist, lektor za hrvatski jezik na sveučilištu u Rimu 1941. – 1948. i sveučilišni profesor u SAD-u od 1948. do 1975. godine. Nakon umirovljenja živio je u Floridi. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 481-482.

³⁴ Prvislav Weissenberger Raganzini (1902. – 2000.), ekonomist, političar i povjesničar. Nakon Drugoga svjetskog rata boravio je u Njemačkoj, Argentini i Španjolskoj, a od 1955. sveučilišni je profesor Katoličkoga sveučilišta u čileanskom glavnom gradu Santiagu. Prema: *Hrvatski leksikon*, sv. II, 682.

³⁵ Ljubo Čuvalo et al., "Izjava", *Hrvatska revija* (München) 20 (1970), br. 3: 423-425.

³⁶ Zlatko Markus (1941.), novinar, politički emigrant od 1972. godine. Živi u Švedskoj. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 296-297.

³⁷ *Nova Hrvatska*, neovisni list za domovinu i emigraciju, izlazio je od 1958. u Londonu. Glavni urednik *Nove Hrvatske* bio je Jakša Kušan. Prema: Franjo Hijacint Eterović, "Trideset godina hrvatskog iseljeničkog tiska 1945.-1975.", u: *Hrvatska revija – jubilarni zbornik 1951.-1975.* (München; Barcelona, 1975), 362.

³⁸ Ivan Tomas, "Pretjerane potpunosti Jože Brezarića", *Hrvatska revija* (München) 23 (1973), br. 3: 472-473.

³⁹ Ivan Tomas, "Osvrt na knjigu: *Hrvatski razgovori o slobodi*, drugi simpozij *Hrvatske revije* – srpanj 1971.", *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 1: 120-123.

Peti je po redu u ovoj skupini osvrt na knjigu *Moje uspomene (1900. – 1976.)* istarskoga svećenika Bože Milanovića.⁴⁰ Tomas u osvrtu izražava uvjerenje da bi Milanović u svojoj knjizi bio i otvoreniji da nije pisana i objavljena u jugokomunističkom okruženju.⁴¹

Šesti je Tomasov polemički osvrt na članak Antuna Pinterovića⁴² objavljen u *Hrvatskoj reviji* godinu prije. U Pinterovićevu članku prikazuje se početak povijesti i nastanak masonerije, odnosno “slobodnoga zidarstva” u Hrvatskoj.⁴³

Sljedeći je članak nastavak Tomasove polemike s Pinterovićem, započete prethodno spomenutim osvrtom. Tomas u članku inzistira na preciznim informacijama i činjenicama, posebice kada Pinterović zagrebačkoga nadbiskupa Antuna Bauera⁴⁴ svrstava u masone. Također, Pinterovićevu kritiku vrhbosanskoga nadbiskupa Josipa Stadlera⁴⁵ kao klerikalca smatra neutemeljenom.⁴⁶

Osmi po redu članak odgovor je na pisanje Ivana Cerovca⁴⁷ u *Hrvatskoj reviji* iz 1976., gdje Cerovac kritizira Tomasa zbog njegovih zamjerki javnom djelovanju književnika Miroslava Krleža⁴⁸ i Ive Andrića.⁴⁹ Cerovac optužuje Tomasa za klerikalizam, što Tomas u članku odlučno demantira, naglašavajući svoje protuklerikalne stavove.⁵⁰

Posljednji članak iz ove skupine kritički je osvrt na pisanje Joze Sabljica o prilikama u Jugoslaviji, gdje Tomas uočava i ističe određene manjkavosti u Sabljicevim zapažanjima nastalim tijekom nekoliko njegovih posjeta Jugoslaviji.⁵¹

⁴⁰ Božo Milanović (1890. – 1980.), katolički svećenik, publicist i političar iz Istre, zaslužan za ulazak Istre u jugoslavenski državnopravni okvir. Prema: <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1748>, pristup ostvaren 14. V. 2013.

⁴¹ Ivan Tomas, “Hrvatski plamičak u tmni jugokomunizma – uz knjigu B. Milanovića *Moje uspomene (1900.-1976.)*”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 3: 489-493.

⁴² Antun Pinterović (1940.), psiholog, romanist i politički aktivist, radio je i djelovao u Belgiji. Povukao se iz politike početkom 1993. godine. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 425.

⁴³ Ivan Tomas, “Zagrebački duhovni pastiri: masoni ili slobodni zidari?”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 30 (1980), br. 2: 323-325.

⁴⁴ Antun Bauer (1856. – 1937.), zagrebački nadbiskup, teolog. Prema: *Hrvatski opći leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod “Miroslav Krleža”, 1996), 77.

⁴⁵ Josip Stadler (1843. – 1918.), vrhbosanski nadbiskup, filozof i teolog. Prema: *Hrvatski opći leksikon*, 934.

⁴⁶ Ivan Tomas, “Zagrebački duhovni pastiri i masonstvo”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 3: 590-594.

⁴⁷ Ivan Cerovac (1946.), glazbenik, novinar, publicist i politički emigrant. Nakon sloma hrvatskoga proljeća odlazi u Saveznu Republiku Njemačku, 1991. vraća se u Republiku Hrvatsku, a 1993. ponovno je otišao u emigraciju. U Republiku Hrvatsku konačno se vraća 2006. godine. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 84.

⁴⁸ Miroslav Krleža (1893. – 1981.), književnik, utemeljitelj i dugogodišnji ravnatelj Leksikografskoga zavoda, koji danas nosi njegovo ime. Prema: *Hrvatski opći leksikon*, 508.

⁴⁹ Ivo Andrić (1892. – 1975.), književnik, nobelovac. Prema: *Hrvatski opći leksikon*, 30.

⁵⁰ Ivan Tomas, “Pokasan pogovor podvigu prebjegličke prekritičnosti”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 3: 599-602.

⁵¹ Ivan Tomas, “Sabljićeva slika suvremene i stare stvarnosti”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 1: 163-170.

Treću skupinu čine članci s crkvenom tematikom:

1. “Bauerov memorandum” (1956.)
2. “Hrvatski svećenici pobijaju optužbe i pouke R. Hotza: primjedbe na članak u *Catholica Unio*” (1970.)
3. “*Sveci u crkvenom ljetu*. Augustin Blazović: III. dio” (1975.)
4. “Osvrt na knjigu: *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji* (Cerkev v Jugoslaviji) 1974.” (1977.)
5. “Rumunjska i ruska pravoslavna crkva prema katolicima” (1981.)
6. “Ivan Pavao II. čestita Papinskom hrv. zavodu sv. Jeronima u Rimu” (1981.)
7. “Pedeset godina Vatikanske radio službe” (1982.).

U prvom Tomasovu članku s dominantno crkvenom tematikom daje se osvrt na memorandum zagrebačkoga nadbiskupa Bauera iz 1935., objavljen 20 godina poslije.⁵² Tomas je tada bio uvjeren da je memorandum objavljen prvi put, no ispostavilo se da ga je Rudolf Horvat⁵³ već objavio u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske (NDH), o čemu je Tomas poslije pisao u članku “Zagrebački duhovni pastiri i masonstvo”.⁵⁴

U sljedećem članku Tomas se zajedno s franjevcem Lucijanom Kordićem⁵⁵ suprotstavlja određenim tvrdnjama švicarskoga isusovca Roberta Hotza.⁵⁶ Hotz je, među ostalim, u svojem članku u časopisu *Catholica Unio* isticao instrumentaliziranje Katoličke crkve u Hrvata za nacionalističke ciljeve, potrebu prekrajanja granica određenih katoličkih biskupija te potrebu brze implementacije ekumenskih ideja u Jugoslaviji, čemu su se Tomas i Kordić u svojem članku suprotstavili.⁵⁷

Treći članak iz ove skupine kraći je Tomasov osvrt na knjigu gradišćanskoga Hrvata, benediktinca Augustina Blazovića.^{58, 59}

⁵² Radi se o memorandumu koji je zagrebački nadbiskup Antun Bauer uputio knezu namjesniku Pavlu Karađorđeviću 1934. povodom zločina srpske vojske i žandarmerije koji su se događali nad hrvatskim stanovništvom.

⁵³ Rudolf Horvat (1873. – 1947.), povjesničar, sveučilišni profesor, nakon Drugoga svjetskog rata osuđen na gubitak političkih i građanskih prava. Prema: *Hrvatski leksikon*, sv. I, A-K (Zagreb, 1996), 449.

⁵⁴ Ivan Tomas, “Bauerov memorandum”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 6 (1956), br. 1-2: 145-153.

⁵⁵ Lucijan Kordić (1914. – 1993.), hercegovački franjevac, pjesnik i politički emigrant, pastoralno djelovao u Švicarskoj. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 241-242.

⁵⁶ Robert Hotz (1936.), švicarski isusovac, novinar, sveučilišni profesor i djelatnik Radio Vatikana od 1967. do 1985. godine. Prema: http://www.hilfsaktion-westukraine.ch/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=60, pristup ostvaren 14. V. 2013.

⁵⁷ Ivan Tomas, Lucijan Kordić, “Hrvatski svećenici pobijaju optužbu i pouke R. Hotza: primjedbe na članak u *Catholica unio*”, *Hrvatska revija* (München) 20 (1970), br. 1: 182-185.

⁵⁸ Augustin Blazović (1921. – 2004.), benediktinac, pisac, značajno je utjecao i djelovao na očuvanje samosvijesti gradišćanskih Hrvata. Prema: *Hrvatski leksikon*, sv. I, 108.

⁵⁹ Ivan Tomas, “*Sveci u crkvenom ljetu*. Augustin Blazović: III. dio”, *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 2: 273-274.

Sljedeći je nešto opsežniji osvrt na *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, u kojem je kao glavni urednik potpisan Krunoslav Draganović. Tomas se o šematizmu izražava pohvalnim riječima, imajući na umu ograničenu slobodu izražavanja u komunističkoj Jugoslaviji.⁶⁰

Peti po redu članak u ovoj skupini Tomasov je osvrt na odnose Rumunjske i Ruske pravoslavne crkve prema grkokatoličkim vjernicima, posebice Ukrajinacima. Pritom on ne vidi bitnu razliku u ponašanju tih dviju Crkava i sovjetske vlasti prema grkokatolicima.⁶¹

Šesti je članak kratak osvrt na čestitku pape Ivana Pavla II.⁶² upućenu povodom obilježavanja 80. obljetnice Papinskoga hrvatskog Zavoda sv. Jeronima u Rimu.⁶³

Posljednji članak iz ove skupine osvrt je na 50. obljetnicu djelovanja Radio Vatikana, na kojem je i Tomas obnašao dužnost glavnoga urednika i spikera na Hrvatskom programu između 1954. i 1962. godine.⁶⁴

Četvrta skupina odnosi se na članke o istaknutim crkvenim osobama. Njih je najviše, što je i razumljivo s obzirom na Tomasovu profesionalnu pripadnost svećeničkom redu. To su:

1. “Stepinčev portret u vrijednoj anglosaskoj studiji R. Pattee” (1954.)
2. “Krunoslav Stj. Draganović: prilikom 60. godišnjice njegova života” (1964.)
3. “Stjepan Krizin Sakač, D. I.” (1973.)
4. “Osebujan umjetnik Kristove ljubavi: povodom 60. godišnjice života *Speckpatera* W. van Straatena” (1973.)
5. “Vlč. dr. Anto Livajušić” (1975.)
6. “Blagoslov blaženosti oca Bogdana Leopolda Mandića” (1976.)
7. “Nadbiskup dr. Smiljan Franjo Čekada (1902-1976.)” (1977.)
8. “Nadbiskup Marko Alaupović (1885-1979.)” (1979.)
9. “O kulturnoj djelatnosti pok. F. Lodete” (1981.)
10. “Svježi strani spisi o Stepincu” (1982.)
11. “Kotorski biskup msgr dr Marko Perić” (1982.).

⁶⁰ Ivan Tomas, “Osvrt na knjigu: *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji* (Cerkev v Jugoslaviji) 1974.”, *Hrvatska revija* (München) 27 (1977), br. 1: 105-108.

⁶¹ Ivan Tomas, “Rumunjska i Ruska pravoslavna crkva prema katolicima”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 4: 799-802.

⁶² Ivan Pavao II. (Karol Wojtyła) (1920. – 2005.), papa (1978. – 2005.), blaženik Katoličke crkve, tri puta posjetio Republiku Hrvatsku. Prema: *Hrvatski opći leksikon*, 405.

⁶³ Ivan Tomas, “Ivan Pavao II. čestita Papinskom hrv. zavodu sv. Jeronima u Rimu”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 4: 717.

⁶⁴ Ivan Tomas, “Pedeset godina vatikanske radio službe”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 1: 120-126.

Prvi je članak općenitiji pogled na lik i djelo Alojzija Stepinca,⁶⁵ ali i kritički osvrt na studiju Richarda Patteea.⁶⁶ Tomas studiju ocjenjuje vrijednim doprinosom, uz određene manje zamjerke i moguće dopune.⁶⁷

Drugi je članak pogled na život i djelo Krunoslava Draganovića objavljen povodom njegova 60. rođendana. Tomas i Draganović dugi su niz godina bili suradnici u Rimu, a Tomas u članku iznimno pozitivno ocjenjuje Draganovićevo djelovanje u hrvatskom iseljeništvu.⁶⁸

Treći je članak dulji nekrolog posvećen hrvatskom povjesničaru, isusovcu Stjepanu Krizinu Sakaču,⁶⁹ koji je umro iste godine.⁷⁰

Sljedeći članak Tomas je posvetio nizozemskom svećeniku Werenfriedu van Straatenu⁷¹ povodom njegova 60. rođendana. O njemu je u članku govorio izrazito afirmativno, odajući mu počast za opću humanitarnu i karitativnu djelatnost te pomoć hrvatskim iseljeničkim zajednicama i njihovu tisku.⁷²

Peti po redu članak nekrolog je svećeniku Vrhbosanske nadbiskupije Anti Livajušiću,⁷³ preminulom 1974. u SAD-u. Tomas posebno ističe da je Livajušić prije odlaska u SAD neko vrijeme proveo u zatvoru u Jugoslaviji iako nije bio upleten u politička zbivanja.⁷⁴

Članak o proglašenju blaženim hrvatskoga kapucina Leopolda Mandića⁷⁵ šesti je u ovom nizu. Tomas u članku analizira značenje Mandićeve beatifikacije za Crkvu u Hrvata i hrvatski narod u cjelini te upućuje ozbiljne prigovore vatikanском tisku, koji često prešućuje Mandićevu hrvatsku nacionalnu pripadnost.⁷⁶

⁶⁵ Alojzije Stepinac (1898. – 1960.), zagrebački nadbiskup, kardinal od 1953. godine. U montiranom političkom procesu 1946. osuđen na 16 godina zatvora. Proglašen blaženim 1998. godine. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 486-487.

⁶⁶ Richard Pattee, kanadski hispanist, autor studije o slučaju kardinala Stepinca *The Case of Cardinal Aloisius Stepinac* iz 1953. godine.

⁶⁷ Ivan Tomas, "Stepinčev portret u vrijednoj anglosaskoj studiji R. Pattee", *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 4 (1954), br. 2: 129-160.

⁶⁸ Ivan Tomas, "Krunoslav Stj. Draganović: prilikom 60. godišnjice njegova života", *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 1: 27-50.

⁶⁹ Stjepan Krizin Sakač (1890. – 1973.), isusovac, povjesničar, profesor na Papinskom orijentalnom institutu od 1937. do 1966. godine. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 475-476.

⁷⁰ Ivan Tomas, "Stjepan Krizin Sakač, D. I.", *Hrvatska revija* (München) 23 (1973), br. 4: 492-502.

⁷¹ Werenfried van Straaten (1913. – 2003.), nizozemski norbertinac i humanitarni aktivist. Prema: http://www.kirche-in-not.org/e_pw.htm, pristup ostvaren 14. V. 2013.

⁷² Ivan Tomas, "Osebujan umjetnik Kristove ljubavi: povodom 60. godišnjice života *Speckpatria* W. van Straatena", *Hrvatska revija* (München) 23 (1973), br. 4: 584-588.

⁷³ Anto Livajušić (1903. – 1974.), svećenik Vrhbosanske nadbiskupije, od 1945. politički emigrant, najprije u Italiji, a poslije u SAD-u. Tomas ga je jednom prilikom 1945. u Rimu spasio od napada sarajevskih Židova koji su ga navodno zamijenili s Dragutinom Kamberom. Prema: Perić, "De viris illustribus", 333-334.

⁷⁴ Ivan Tomas, "Vlč. dr. Anto Livajušić", *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 2: 308-310.

⁷⁵ Leopold Mandić (1866. – 1942.), kapucin, ekumenist, svetac Katoličke crkve. Prema: *Hrvatski opći leksikon*, 580.

⁷⁶ Ivan Tomas, "Blagoslov blaženosti oca Bogdana Leopolda Mandića", *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 2-3: 292-301.

Sedmi je članak nekrolog vrhbosanskom nadbiskupu Smiljanu Franji Čekadi. Tomas je svojevremeno (1940. – 1941.) obnašao dužnost Čekadina tajnika u Skopskoj biskupiji, a u članku daje kratak pogled na njegov život i djelo.⁷⁷

Sljedeći je članak također nekrolog, posvećen vrhbosanskom nadbiskupu Marku Alaupoviću.⁷⁸ Tomas daje osvrt na njegov život i djelo, ocjenjujući da je nadbiskupiju vodio u njezino najteže doba, te dodaje da se mnogo puta s njim osobno susretao, što tijekom studija u Sarajevu, što u vrijeme Drugoga vatikanskog koncila.⁷⁹

Deveti po redu članak odnosi se na kulturnu djelatnost hrvatskoga svećenika Franje Lodete,⁸⁰ ali i na ispravak netočnih i nepreciznih tvrdnji koje se tiču časopisa *Novi život* koje je u svojem članku o Lodeti prethodno iznio Vilim Cecelja.⁸¹ Cecelja je govorio o trogodišnjem izlaženju *Novoga života*, što je Tomas demantirao jer je osobno pisao članke i sudjelovao u njegovu uređivanju tijekom devetogodišnjega razdoblja (1962. – 1970.).⁸²

U sljedećem članku većega obujma Tomas daje osvrt na spise o kardinalu Stepincu iz pera nehrvatskih autora. Na početku oslikava portret kardinala Stepinca, a zatim analizira spise objavljene u Njemačkoj 1979., Francuskoj 1981. i Italiji 1982. godine. Svima pronalazi određene manjkavosti, ali ih smatra dragocjenima i korisnima u prikazivanju Stepinčeva lika i djela te promociji istinite slike o njemu.⁸³

Posljednji članak iz ove skupine izvješće je o imenovanju novoga biskupa Kotorske biskupije, Marka Perića.⁸⁴ Tomas u članku ističe određene biografske crtice iz Perićeva života te prenosi činjenice o samom događaju njegove posvete u Kotoru.⁸⁵

⁷⁷ Ivan Tomas, "Nadbiskup dr. Smiljan Franjo Čekada (1902.–1976.)", *Hrvatska revija* (München) 27 (1977), br. 1: 132-135.

⁷⁸ Marko Alaupović (1885. – 1979.), vrhbosanski nadbiskup (1960. – 1970.), u odsutnosti nadbiskupa Ivana Šarića upravlja Vrhbosanskom nadbiskupijom (1945. – 1960.). Sudjelovao je u radu Drugoga vatikanskog koncila. Prema: Perić, "De viris illustribus", 313-314.

⁷⁹ Ivan Tomas, "Nadbiskup Marko Alaupović (1885.–1979.)", *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 29 (1979), br. 4: 708-713.

⁸⁰ Franjo Lodeta (1913. – 1980.), svećenik Zagrebačke nadbiskupije, od 1956. politički emigrant, do smrti živio i djelovao u njemačkom Essenu. Uređivao list *Oganj* i časopis *Novi život*. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 273-274.

⁸¹ Vilim Cecelja (1909. – 1989.), svećenik Zagrebačke nadbiskupije, politički emigrant, živio i djelovao u austrijskom Salzburgu. Osnovao i 20 godina uređivao časopis *Glasnik Srca Isusova i Marijina*. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 83-84.

⁸² Ivan Tomas, "O kulturnoj djelatnosti pok. F. Lodete", *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 3: 547-548.

⁸³ Ivan Tomas, "Svježi strani spisi o Stepincu", *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 3: 411-438.

⁸⁴ Marko Perić (1926. – 1983.), kotorski biskup (1981. – 1983.). Prema: <http://www.cbismo.com/index.php?mod=vijest&vijest=1036>, pristup ostvaren 14. V. 2013.

⁸⁵ Ivan Tomas, "Kotorski biskup msgr dr Marko Perić", *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 3: 539-540.

Članci o istaknutim svjetovnim osobama čine petu tematsku skupinu. Radi se o sljedećim člancima:

1. “Poruka i tajna križa – uspomeni prof. Helle Znidarčić, 1916-1974.” (1975.)
2. “Malo svjetla na ličnosti i djela dvojice književnika” (1976.)
3. “Tjelesni i bestjelesni Ljubo Wiesner” (1976.)
4. “Mažuranićkine *Priče iz davnine* pod skalpelom A. Pinterovića” (1978.)
5. “Kraja – karakteran kapetan kulture” (1980.)
6. “S. S. Kranjčević slavi Spuževićevu obitelj” (1982.).

Među člancima posvećenim istaknutim svjetovnim osobama prvi je nekrolog Helli Znidarčić, supruzi katoličkoga intelektualca i Tomasova prijatelja Lava Znidarčića.⁸⁶ Uz kraći prikaz njezina života i djela Tomas izvještava o okolnostima njezina pokopa u Zagrebu.⁸⁷

Sljedeći članak iz ove tematske skupine Tomas je posvetio analizi lika i djela dvojice znamenitih književnika, Ive Andrića i Miroslava Krležu. Pritom analizira i definira njihov karakter, društveni i politički svjetonazor te nacionalni identitet.⁸⁸

Treći po redu članak posvećen je hrvatskom pjesniku Ljubi Wiesneru,⁸⁹ odnosno 25. obljetnici njegove smrti. Wiesner je umro u Rimu 1951., a kao jedan od Tomasovih prethodnika svojevremeno je obnašao dužnost glavnoga urednika i spikera na Hrvatskom programu Radio Vatikana. Tomas mu je posvetio opsežan članak u kojem se najviše dotaknuo njegova djelovanja tijekom godina provedenih u Rimu nakon Drugoga svjetskog rata.⁹⁰

Četvrti je članak Tomasov osvrt na raspravu Antuna Pinterovića pod naslovom “*Priče iz davnine* pod skalpelom”,⁹¹ koju je Pinterović objavio u *Hrvatskoj reviji* iste godine povodom 40. godišnjice smrti Ivane Brlić-Mažuranić.⁹² Tomas Pinterovićevu raspravu ocjenjuje pozitivnom i skladnom, ali ističe i njezine elemente s kojima se ne slaže sasvim.⁹³

⁸⁶ Lav Znidarčić (1918. – 2001.), pravnik, odvjetnik, katolički aktivist, predsjednik Velikoga križarskog bratstva u Zagrebu od 1942. godine. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 602.

⁸⁷ Ivan Tomas, “Poruka i tajna križa – uspomeni prof. Helle Znidarčić, 1916.-1974.”, *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 1: 168-170.

⁸⁸ Ivan Tomas, “Malo svjetla na ličnost i djela dvojice književnika”, *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 1: 134-137.

⁸⁹ Ljubo Wiesner (1885. – 1951.), književnik, sljedbenik Antuna Gustava Matoša. Prema: *Hrvatski opći leksikon*, 1088.

⁹⁰ Ivan Tomas, “Tjelesni i bestjelesni Ljubo Wiesner”, *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 4: 441-452.

⁹¹ Antun Pinterović, “*Priče iz davnine* pod skalpelom”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 2: 261-293.

⁹² Ivana Brlić-Mažuranić (1874. – 1938.), književnica, unuka bana Ivana Mažuranića. Prema: *Hrvatski opći leksikon*, 122.

⁹³ Ivan Tomas, “Mažuranićkine *Priče iz davnine* pod skalpelom A. Pinterovića”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 4: 678-679.

Slijedi nekrolog posvećen Josipu Kraji,⁹⁴ pomorskom kapetanu koji je veći dio života proveo u SAD-u. Tomas u članku daje prikaz njegova života i djela, ističući njihovo osobno poznanstvo i Krajinu dimenziju solidarnosti s hrvatskim političkim emigrantima, odnosno spremnost za novčane donacije u trenucima kada se u Rimu osnivao Hrvatski povijesni institut.⁹⁵

Posljednji u ovom tematskom nizu nekrolog je posvećen Đuki Spuževiću,⁹⁶ hrvatskom političaru i kulturnom radniku koji je preminuo u Južnoafričkoj Republici. Kao što je vidljivo iz naslova Tomasova članka, posebno se apostrofiraju stihovi hrvatskoga pjesnika Silvija Strahimira Kranjčevića, koji u jednom sonetu slavi člana Spuževićeve obitelji.⁹⁷

Šestu tematsku skupinu čine članci s teološko-filozofskom tematikom. Tu se radi o dvama člancima:

1. “Osjećaj krivnje i svijest odgovornosti” (1970.)
2. “K. Vasilj i njegovo znanje o vjeri i crkvi” (1976.).

U prvom od dvaju članaka Tomas ulazi u raščlambu osjećaja krivnje i svijesti odgovornosti o krivnji kod pojedinaca i naroda. Kao podlogu za opsežnu raščlambu tih problema uzima Drugi svjetski rat i vrijeme od 25 godina nakon njegova završetka. Tomas problematizira čitav niz pitanja, od nedostojnoga ponašanja ratnih pobjednika i nametanja osjećaja kolektivne krivnje poraženima u Drugom svjetskom ratu preko prešućivanja ili marginaliziranja masovnih zločina Saveznika pa do pitanja univerzalnosti osjećaja slobode i mržnje.⁹⁸

Drugi je Tomasov polemički odgovor na članak hercegovačkoga franjevca Kvirina Vasilja⁹⁹ “Vjera i znanje”, objavljen 1975. u *Hrvatskoj reviji*. U članku Tomas demantira tvrdnje iz Vasiljeva članka te razlaže pitanje odgovornosti za sukob rezidencijalnoga biskupa u Mostaru i lokalnih franjevačkih redovnika, poznatiji pod kolokvijalnim nazivom “hercegovački slučaj”. Tomas smatra određene franjevce odgovornima za sukob, a uporište za svoje tvrdnje nalazi u službenim dokumentima i odlukama Svete Stolice.¹⁰⁰

⁹⁴ Josip Kraja (1891. – 1979.), upravitelj i vlasnik tiskare u Youngstownu (Ohio, SAD). Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 254.

⁹⁵ Ivan Tomas, “Kraja – karakteran kapetan kulture”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 30 (1980), br. 2: 331-332.

⁹⁶ Đuro (Đuka) Spužević (1900. – 1981.), katolički aktivist, veliki župan u Mostaru u vrijeme NDH, od 1945. politički emigrant, najprije u Italiji, a zatim u Južnoafričkoj Republici. Prema: Ante Laušić, Josip Anić, *Južna Afrika i Hrvati* (Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2000), 130-131.

⁹⁷ Ivan Tomas, “S. S. Kranjčević slavi Spuževićevu obitelj”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 3: 577-578.

⁹⁸ Ivan Tomas, “Osjećaj krivnje i svijest odgovornosti”, *Hrvatska revija* (München) 20 (1970), br. 4: 543-568.

⁹⁹ Kvirin Vasilj (1917. – 2006.), hercegovački franjevac, filozof, od 1950. živio i djelovao u SAD-u. Prema: Jolić, *Leksikon*, 405-406.

¹⁰⁰ Ivan Tomas, “K. Vasilj i njegovo znanje o vjeri i Crkvi”, *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 1: 141-143.

Vigilantibus iura

Uz spomenute članke, u *Hrvatskoj reviji* objavljen je 1963. veoma zanimljiv i opsežan članak na više od 40 stranica pod naslovom “Hrvati na II. vatikanskom koncilu”,¹⁰¹ Potpisan pseudonimom *Vigilantibus iura*, pokazao se kontroverznim jer je izazvao brojne odgovore i kritike, a poslije i polemike, i na stranicama *Hrvatske revije* i u brojnim drugim hrvatskim iseljničkim publikacijama. U njemu su u prvom redu analizirane ličnosti i karakterne osobine svih članova hrvatskoga episkopata te su iznesene određene kritike njihovih nastupa na Drugom vatikanskom koncilu. Pod pseudonimom *Vigilantibus iura* objavljen je 1964. i odgovor na te kritike, također na stranicama *Hrvatske revije*, pod naslovom “*Vigilantibus iura* odgovaraju gg. kriticima”,¹⁰² a u istom broju *Hrvatske revije* (2-3, 1964.) objavljeni su i pojedinačni odgovori:

1. “Odgovor g. Mirku Živkoviću”¹⁰³
2. “Odgovor na kritiku gg. Torbara”¹⁰⁴
3. “Odgovor g. Jozi Kljakoviću”¹⁰⁵

Iz članka Andrije Lukinovića, naslovljenog “Bratovština svetog Jeronima za pomoć hrvatskim izbjeglicama”¹⁰⁶ i objavljenog u zborniku *Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima (1901. – 2001.)*, saznajemo da je Joza Kljaković,¹⁰⁷ jedan od polemičara u diskusiji koja se razvila oko članka “Hrvati na II. vatikanskom koncilu”, bio uvjeren da iza pseudonima *Vigilantibus iura* stoje Tomas i Draganović. Lukinović to potkrepljuje Kljakovićevim rukopisom *Levantinska dijalektika – pismo autorima spisa Vigilantibus iura – Draganoviću i Tomasu*, pronađenom u Arhivu Papinskoga hrvatskog Zavoda sv. Jeronima.¹⁰⁸

U katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice kao napomena uz članke koji su potpisani s *Vigilantibus iura* stoji: “*Vigilantibus iura*” je pseudonim; pravo ime autora neutvrđeno,¹⁰⁹ a u *Bibliografiji Hrvatske revije* u izdanju Leksiko-

¹⁰¹ *Vigilantibus iura*, “Hrvati na II. vatikanskom koncilu”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 13 (1963), br. 2: 133-175.

¹⁰² *Vigilantibus iura*, “*Vigilantibus iura* odgovaraju svojim kriticima”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3: 286-293.

¹⁰³ *Vigilantibus iura*, “Odgovor g. Mirku Živkoviću”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3: 293-298.

¹⁰⁴ *Vigilantibus iura*, “Odgovor na kritiku gg. Torbara”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3: 298-300.

¹⁰⁵ *Vigilantibus iura*, “Odgovor g. Jozi Kljakoviću”, *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3: 300-306.

¹⁰⁶ Lukinović, “Bratovština svetog Jeronima”, 771-841.

¹⁰⁷ Jozo Kljaković (1889. – 1969.), slikar, sveučilišni profesor, politički emigrant, od 1943. u Rimu, a od 1947. u Buenos Airesu. Vratio se u Zagreb 1968. godine. Prema: Blažeković, *Bio-bibliografski leksikon*, 236. – 237.

¹⁰⁸ Lukinović, “Bratovština svetog Jeronima”, 837-838.

¹⁰⁹ http://katalog.nsk.hr/F/9A359PDMKC91BGT27U5HE98LPH3R7H3B7MS1BA1156V3MX13EG-07413?func=full-set-set&set_number=004044&set_entry=000001&format=999, pristup ostvaren 14. V. 2013.; <http://katalog.nsk.hr/F/9A359PDMKC91BGT27U5HE98LP>

grafskoga zavoda “Miroslav Krleža” iz 2003. kao autori članka potpisanih pod pseudonimom *Vigilantibus iura* navode se Krunoslav Draganović, Ivan Tomas i Krešimir Zorić.¹¹⁰

Definitivno pravo autorstvo članka potpisanih pseudonimom *Vigilantibus iura* moglo bi uskoro biti razriješeno jer smatram da sam na dobrom tragu dešifriranja toga pseudonima analizom korespondencije Tomas – Nikolić iz Tomasove ostavštine u Arhivu Biskupijskoga ordinarijata Mostar te Nikolićeve ostavštine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Odnos Tomasa i Nikolića

Na kraju prikaza svih članaka može se spomenuti i Tomasovo pismo glavnom uredniku *Hrvatske revije* koje je objavljeno 1978. na njezinim stranicama, a svjedoči o prisnom odnosu između Tomasa i Nikolića i o Tomasovu revnom iščitavanju i praćenju gotovo svih tekstova objavljenih u *Hrvatskoj reviji* u tom vremenu. Naime, u pismu naslovljenom “Dragi uredniče”¹¹¹ Tomas upozorava na vjerojatne tiskarske greške koje su se potkrale u članku “O 100. godišnjici opere I. Zajca *Zrinjski*”, gdje je prezime hrvatskoga skladatelja Borisa Papandopula četiri puta pogrešno napisano *Popandopulo*.

Ilustracija prisnog odnosa i međusobnog uvažavanja Tomasa i Nikolića vidljiva je i kod samoga Nikolića, koji u svojevrsnom predgovoru domovinskom izdanju svoje knjige *Pred vratima domovine* iz 1995. kao prvi među mnogim iseljeničkim osvrtima na svoje djelo uvrštava upravo Tomasov osvrt iz 1966. u *Novom životu*.¹¹²

Naposljetku, brojni su i odjeci na Tomasovo spisateljstvo i djelovanje objavljeni na stranicama *Hrvatske revije*, no za njihovu bi analizu bio potreban zaseban članak, stoga ih ovdje zbog prostorne ograničenosti nije moguće pobrojiti i analizirati.

Zaključna razmatranja

Može se reći da je Tomas bio jedan od plodnijih i dugovječnijih suradnika iseljeničke *Hrvatske revije*, budući da se s člancima i doprinosima počeo javljati već početkom 50-ih i nastavio sve do ranih 80-ih godina XX. stoljeća. Razloge izostanka njegove kasnije suradnje u *Hrvatskoj reviji* valja tražiti u slabijem zdravstvenom stanju koje ga je pratilo u poznim godinama. Iz sadržaja objavljenih članaka nije teško zaključiti da se radi o čovjeku veoma široka raspona

H3R7H3B7MS1BA1156V3MX13EG-11690?func=full-set-set&set_number=004089&set_entry=000002&format=999, pristup ostvaren 14. V. 2013.

¹¹⁰ Nataša Bašić, ur., *Hrvatska retrospektivna bibliografija periodičnih publikacija, Hrvatska revija 1951.-2000.* (Zagreb: Leksikografski zavod “Miroslav Krleža”, 2003), 151, 168-169.

¹¹¹ Ivan Tomas, “Dragi uredniče”, *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 4: 755.

¹¹² Vinko Nikolić, *Pred vratima domovine*, I (Zagreb: Art studio Azinović, 1995), II.

interesa, bogate erudicije i polemičkih sposobnosti. Zamjetan je i izostanak većega broja njegovih članaka tijekom 60-ih godina, izuzev prigodnoga članka o Draganoviću, što je također razumljivo jer je tada primarno bio usmjeren na pisanje za *Novi život* i urednički posao u tom časopisu. Kroz sadržaj svih Tomasovih objavljenih članaka u *Hrvatskoj reviji* moguće je samo djelomično rekonstruirati njegov život i djelo budući da je objavljivao mnoštvo različitih članaka u mnogim časopisima, a njihovo temeljito prikupljanje i znanstvenu obradu tek treba očekivati.

Literatura

- Akmađža, Miroslav. *Franjo Šeper. Mudročću protiv jednoumlja*. Zagreb; Rijeka: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije “Tkalčić”; “Otokar Keršovani”, 2009.
- Akmađža, Miroslav. *Katolička crkva u Hrvatskoj i komunistički režim 1945. – 1966*. Rijeka: “Otokar Keršovani”, 2004.
- Akmađža, Miroslav. *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945. – 1980*. Zagreb; Slavonski Brod: Despot infinitus; Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2013.
- Akmađža, Miroslav. *Krunoslav Draganović: iskazi komunističkim istražiteljima*. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2010.
- Akmađža, Miroslav; Tomašević, Darko, ur. *Krunoslav Stjepan Draganović – svećenik, povjesničar i rodoljub. Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog simpozija o Krunoslavu Stjepanu Draganoviću povodom 110. obljetnice rođenja i 30. obljetnice smrti održanog na Katoličkom bogoslovnom fakultetu od 8.-10. 11. 2013. godine*. Sarajevo; Zagreb: Katolički bogoslovni fakultet; HKD Napredak; Hrvatsko katoličko dobrotvorno društvo; Glas Koncila, 2014.
- Bašić, Nataša, ur. *Hrvatska retrospektivna bibliografija periodičnih publikacija, Hrvatska revija 1951. – 2000*. Zagreb: Leksikografski zavod “Miroslav Krleža”, 2003.
- Beljan, Josip. *Radio i Kristov evanđeoski nalog*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1991.
- Blažeković, Milan. *Bio-bibliografski leksikon suradnika Hrvatske revije*. Zagreb: Školske novine; Pergamena, 1996.
- Čuvalo, Ljubo; Maglica, Milan; Mostovac, Milivoj; Nikolić, Vinko; Nevistić, Franjo; Trogranić, Franjo; Radica, Bogdan; Tomas, Ivan; Vidović, Mirko; Žanko, Dušan; Spalatin, Krsto; Weissenberger Raganzini, Prvislav. “Izjava”. *Hrvatska revija* (München) 20 (1970), br. 3.
- Draganović, Krunoslav; Tomas, Ivan; Tijan, Pavao; Bareza, Petar. *Martyrium Croatiae*. Roma, 1946.

- Dukić, Josip. “Odnos Krunoslava Draganovića i Joze Kljakovića”. U: *120. obljetnica bogoslovije*, uredio Darko Tomašević. Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet, 2011.
- Eterović, Franjo Hijacint. “Trideset godina hrvatskog iseljeničkog tiska 1945. – 1975.”. U: *Hrvatska revija – jubilarni zbornik 1951. – 1975*. München; Barcelona, 1975.
- Gasper, Gjini. *Skopsko-prizrenska biskupija kroz stoljeća*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1986.
- Goluža, Božo. “Hrvatska periodika u vrijeme monarhističke Jugoslavije”. *Hum – časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru* (2007), br. 2.
- Hrvatski leksikon*, sv. I, A-K. Zagreb, 1996.
- Hrvatski leksikon*, sv. II, L-Ž. Zagreb, 1996.
- Hrvatski opći leksikon*. Zagreb: Leksikografski zavod “Miroslav Krleža”, 1996.
- Hrvatski razgovori o slobodi (izbor) – Drugi simpozij “Hrvatske revije”*. Zagreb: Školske novine; Pergamena, 2000.
- Ivurek, Mijo. *Život i djelo Krunoslava Draganovića*. Zagreb; Sarajevo: Naklada Gea; HKD Napredak, 2013.
- Jolić, Robert. *Leksikon hercegovačkih franjevacu*. Mostar: Hercegovačka franjevačka provincija Uznesenja BDM; Franjevačka knjižnica, 2011.
- Laušić, Ante; Anić, Josip. *Južna Afrika i Hrvati*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2000.
- Lukinović, Andrija. “Bratovština svetog Jeronima za pomoć hrvatskim izbjeglicama”. U: *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima (1901. – 2001.)*, uredio Jure Bogdan. Rim; Zagreb: Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima; Glas Koncila, 2001.
- Lukinović, Andrija; Pomper, Ivan. *Vilim Cecelja. Utjelovljena hrvatska caritas*. Zagreb: Glas Koncila, 2009.
- Majić, Srećko. “Mons. Don Andrija Majić (1892. – 1978.) – Životni put i svećeničko djelovanje”. U: *Sluga dobri i vjerni. Život i djelo mons. Andrije Majića*, uredio Željko Majić. Mostar, 1998.
- Matanić, Atanzije. “Trideset godina Hrvatskoga povijesnog instituta (HPI) u Rimu”. *Croatica Christiana periodica* 17 (1993), br. 31.
- Nikolić, Vinko. *Pred vratima domovine*, I. Zagreb: Art studio Azinović, 1995.
- Nikolić, Vinko, ur. *Stepinac mu je ime*, II. München; Barcelona, 1980.
- Perić, Ratko. *Da im spomen očuvamo*. Mostar: Biskupski ordinarijat, 2000.
- Perić, Ratko. “*De viris illustribus Vrhbosanske bogoslovije (1890. – 1945.)*”. U: *Vrhbosanska katolička bogoslovija 1890. – 1990.*, uredili Pero Sudar, Franjo Topić, Tomo Vukšić. Sarajevo; Bol: Vrhbosanska visoka teološka škola, 1993.

- Perić, Ratko. “Zavod sv. Jeronima od 1959. do 2001.” U: *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima (1901. – 2001.)*, uredio Jure Bogdan. Rim; Zagreb: Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima; Glas Koncila, 2001.
- Pinterović, Antun. “Priče iz davnine pod skalpelom”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 2: 261-293.
- Tomas, Ivan. “Bauerov memorandum”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 6 (1956), br. 1-2.
- Tomas, Ivan. “Blagoslov blaženosti oca Bogdana Leopolda Mandića”. *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 2-3.
- Tomas, Ivan [dr. Ivo Humski]. *Božji svjedoci*. Hrasno, 1971.
- Tomas, Ivan. “Dragi uredniče”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 4: 755.
- Tomas, Ivan. *Dragutin Kamber. Utrka sa smrću*. Rim: [s. n.], 1970.
- Tomas, Ivan. “Hrvatski plamičak u tmuni jugokomunizma – uz knjigu B. Milanovića *Moje uspomene (1900. – 1976.)*”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 3.
- Tomas, Ivan. “Ivan Pavao II. čestita Papinskom hrv. zavodu sv. Jeronima u Rimu”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 4.
- Tomas, Ivan. “Jugoslavija je danas – Titova osobna pustolovina”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 4 (1954), br. 4.
- Tomas, Ivan. “K. Vasilj i njegovo znanje o vjeri i Crkvi”. *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 1.
- Tomas, Ivan. “Kotorski biskup msgr dr Marko Perić”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 3.
- Tomas, Ivan. “Kraja – karakteran kapetan kulture”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 30 (1980), br. 2.
- Tomas, Ivan. “Krunoslav Stj. Draganović: prilikom 60. godišnjice njegova života”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 1.
- Tomas, Ivan. “Malo svjetla na ličnost i djela dvojice književnika”. *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 1.
- Tomas, Ivan. “Mažuranićkine *Priče iz davnine* pod skalpelom A. Pinterovića”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 28 (1978), br. 4.
- Tomas, Ivan. “Nadbiskup dr. Smiljan Franjo Čekada (1902. – 1976.)”. *Hrvatska revija* (München) 27 (1977), br. 1.
- Tomas, Ivan. “Nadbiskup Marko Alaupović (1885. – 1979.)”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 29 (1979), br. 4.
- Tomas, Ivan. “O kulturnoj djelatnosti pok. F. Lodete”. *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 3.
- Tomas, Ivan. “Osebujan umjetnik Kristove ljubavi: povodom 60. godišnjice života *Speckpatra* W. van Straatena”. *Hrvatska revija* (München) 23 (1973), br. 4.

- Tomas, Ivan. "Osjećaj krivnje i svijest odgovornosti". *Hrvatska revija* (München) 20 (1970), br. 4.
- Tomas, Ivan. "Osvrt na knjigu: *Hrvatski razgovori o slobodi*, drugi simpozij *Hrvatske revije – srpanj 1971.*" *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 1.
- Tomas, Ivan. "Osvrt na knjigu: *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji* (Cerkev v Jugoslaviji) 1974." *Hrvatska revija* (München) 27 (1977), br. 1.
- Tomas, Ivan. "Pedeset godina vatikanske radio službe". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 1.
- Tomas, Ivan. "Pokasan pogovor podvigu prebjegličke prekritičnosti". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 3.
- Tomas, Ivan. "Poruka i tajna križa – uspomeni prof. Helle Znidarčić, 1916. – 1974." *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 1.
- Tomas, Ivan. "Pretjerane potpunosti Jože Brezarića". *Hrvatska revija* (München) 23 (1973), br. 3.
- Tomas, Ivan. "Rumunjska i Ruska pravoslavna crkva prema katolicima". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 4.
- Tomas, Ivan. "S. S. Kranjčević slavi Spuževićevu obitelj". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 3.
- Tomas, Ivan. "Sabljiceva slika suvremene i stare stvarnosti". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 1.
- Tomas, Ivan. "Stepinčev portret u vrijednoj anglosaskoj studiji R. Pattee". *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 4 (1954), br. 2.
- Tomas, Ivan. "Stjepan Krizin Sakač, D. I." *Hrvatska revija* (München) 23 (1973), br. 4.
- Tomas, Ivan. "Sudbina diplomatskih odnosa U.S.A. i Vatikana". *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 2 (1952), br. 1.
- Tomas, Ivan. "Sveci u crikvenom ljetu. Augustin Blazović: III. dio". *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 2.
- Tomas, Ivan. "Sveži strani spisi o Stepincu". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 32 (1982), br. 3.
- Tomas, Ivan. "Tjelesni i bestjelesni Ljubo Wiesner". *Hrvatska revija* (München) 26 (1976), br. 4.
- Tomas, Ivan. "Velika Britanija u funkciji nove Europe: zapisi zaboravna putnika po britanskom tlu". *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 3 (1953), br. 3.
- Tomas, Ivan. "Vlč. dr. Anto Livajušić". *Hrvatska revija* (München) 25 (1975), br. 2.
- Tomas, Ivan. "Zagrebački duhovni pastiri i masonstvo". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 31 (1981), br. 3: 590-594.
- Tomas, Ivan. "Zagrebački duhovni pastiri: masoni ili slobodni zidari?". *Hrvatska revija* (München; Barcelona) 30 (1980), br. 2.

- Tomas, Ivan; Kordić, Lucijan, “Hrvatski svećenici pobijaju optužbu i pouke R. Hotza: primjedbe na članak u *Catholica unio*”. *Hrvatska revija* (München) 20 (1970), br. 1.
- Veraja, Fabijan. *Na tragovima svetosti*. Split: Crkva u svijetu, 2006.
- Veraja, Fabijan, ur. *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića*. Rim: Postulatura bl. Nikole Tavelića, 1970.
- Vigilantibus iura. “Hrvati na II. vaticanskom koncilu”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 13 (1963), br. 2.
- Vigilantibus iura. “*Vigilantibus iura* odgovaraju svojim kriticima”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3.
- Vigilantibus iura. “Odgovor g. Mirku Živkoviću”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3.
- Vigilantibus iura. “Odgovor na kritiku gg. Torbara”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3.
- Vigilantibus iura. “Odgovor g. Jozi Kljakoviću”. *Hrvatska revija* (Buenos Aires) 14 (1964), br. 2-3.

Internetske stranice

- <http://www.cbismo.com/index.php?mod=vijest&vijest=1036>. Pristup ostvaren 14. V. 2013.
- <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63987>. Pristup ostvaren 6. II. 2015.
- http://www.hilfsaktion-westukraine.ch/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=60. Pristup ostvaren 14. V. 2013.
- <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1748>. Pristup ostvaren 14. V. 2013.
- http://www.kirche-in-not.org/e_pw.htm. Pristup ostvaren 14. V. 2013.
- http://katalog.nsk.hr/F/9A359PDMKC91BGT27U5HE98LPH3R7H3B7MS1BA1156V3MX13EG-07413?func=full-set-set&set_number=004044&set_entry=000001&format=999. Pristup ostvaren 14. V. 2013.
- http://katalog.nsk.hr/F/9A359PDMKC91BGT27U5HE98LPH3R7H3B7MS1BA1156V3MX13EG-11690?func=full-set-set&set_number=004089&set_entry=000002&format=999. Pristup ostvaren 14. V. 2013.

SUMMARY

AN OUTLOOK OF DON IVAN TOMAS LIFE AND WORK THROUGH
THE CROATIAN REVIEW

The paper presents writer's activity of Ivan Tomas through the analysis of his articles published in the emigrant journal *The Croatian Review*. At that time Tomas was a Croatian Catholic priest in Rome and had a total of 43 publications (journal supplements to history, news, book reviews, essays, cultural reviews, letters to the editor, statements, political views, obituaries) in the period from 1952 to 1982, which means that he was one of the most zealous associates of the emigrant journal *The Croatian Review*. His articles are displayed and sorted in several thematic sections, and lastly a brief overview is given of close and developed relationships between Tomas and Vinko Nikolić, chief editor of the emigrant *Croatian Review*. Hereby the paper seeks to gain a complete picture of Tomas's contribution to the well-known journal.

Key words: Ivan Tomas, *The Croatian Review*, articles, Rome